

G R A E C V S expositor: Causam manifestat cur se magnificare Deum, deceat, ac exultare in illo dicens: {Quia respexit humilitatem ancillæ suæ} quasi diceret: Ipse prouidit non ego expectavi, humilibus eram contenta. Nunc autem ad ineffabile consilium eligor, & exaltor de terra ad sidera. AV G V. in Serm. de

Assum. O vera humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, celos innouauit, mundum purificauit, paradisum aperuit, & hominum animas liberavit. Facta est Maria humilitas scala cęlestis, per quam Deus descendit a terras. Quid enim est dicere respexit, nisi approbuit? Multi n. videntur in conspectu ho-

p Quia respexit humilitatem, ancille sue, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

q Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.

r Et misericordia eius a progenie in progenies, timentibus eum.

s Fecit potentiam in brachio G

minum humiles esse, sed eorum humilitas a Domino non respici pot

Hom. 8. **tur.** Si enim veraciter humiles essent, deinde ab hominibus non se laudari vellent, non in hoc mundo, sed in Deo spiritus eorum exultaret. **O R I G.** Sed quid humile atque deiectum, quae Dei filium gestabat in utero? Sed considera quoniam humilitas in scripturis una de virtutibus praedicatur, quae a Philosophis ~~εὐθεία~~ atyphia sive ~~μετρία~~ metrioticus dicitur. Sed & nos eam possumus appellare quodam circuitu, cum aliquis non est inflatus, sed ipse se deuicit. **B E D A.** Cuius autem humilitas respicitur recte beatam omnibus cognominatur, unde lequitur: {Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. **A T H A N A.** Si enim secundum Prophetam beati sunt qui habent feme in Syon, & proximi

mos in Hierusalem, quantum debet esse præconium diuinæ ac sa-
croſancte virginis Mariæ, quæ ſecundum carnem verbi genitrix
eft effecta? G R A E C V S. Non autem ſe beatam appellat ina-
ni vexata gloria. vnde enim focus in ipſa superbia, quæ ſe ancil-
lam Domini nuncupavit? ſed ſacro taſta ſpiritu quæ futura ſunt
præſciuit. B E D A. Decebat enim, vt ſicut per superbiam primi
parentis mors in mundum intravit, ita per humilitatem Mariæ
vitæ introitus videretur. T H E O P H I L. Et ideo dicit; {Om-
nes generationes.} non ſolum Elisabeth, ſed etiam omnes cre-
dentiū nations.

q q T H E O. Ostendit virgo non per suam virtutem se beatā
predicandam, sed causam assignat dicens: {Quia fe. mihi mag. qui
po. est.} Quæ tibi magna fecit? Credo ut creatura ederes crea-
torē, famula Dominum generates, vt per te mundum Deus redi-
meret, per te illuminaret, per te ad vitam reuocaret. T I T V S:
O homo vero magna nisi quid imanens illibara concinio. sup-
bile De que
pla
fni

Quomodo vero magna, non quod maius habita concepero, ut per-
rars nutu Dei naturam? Digna reputata sum viro, non quomo-
docūq; genitrix effici, sed vñigenitus Saluatoris. B E D A. Respi-
cit autem hoc ad initium carminis vbi dictum est: Magnificat ani-
ma mea Dominum. Sola enim anima illa cui Dominus magna fa-
cere dignatur, dignis eum praconijs magnificare potest. T I T U S;
Dicit autem: {Qui potens est.} vt si quis dissidat in conceptionis
negotio, dum virgo manens concepit, retrorqueat miraculum ad
potentiam operantis. Nec quia vñigenitus accessit ad foeminaam,
ex hoc inquinatur, {quia sanctum est nomen eius.} B A S I L.
Sanctum vero dicitur nomen Dei, non quia in syllabis quandam
significatiuam virtutem contineat, sed quia quomodo libet Dei
speculatio sancta dignoscitur & syncera. B E D A: Singularis
enim potentiae culmine transcendent omnem creaturam, & ab uni-
uersis quæ facit lege segregatur; quod Graeca locutione melius in-
telligitur. In quo ipsum verbum quod dicit Agion, quasi extra
terram esse significat.

B E D A. A specialibus le donis ad generalia Dei iudicia conuertens, totius humani generis statum describit subdés: {Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.} quasi dicat. Non solum mihi fecit magna qui potens est: sed & in omnī gente qui timeret Deum acceptus est illi. O R I G E. Misericordia enim Dei. non in vna generatione, sed in sempiternum extendorū a generatione in generationem. G R AE C V S: Et misericordia eius quam habet in generatione generationum, ego concipio, ac ipse corpori animato coniungitur, nostram tractans salutem solus intuitu pietatis. Miseretur autem non qualitercūque: sed his quos timor eius compescuit in qualibet natione. vnde dicitur: {Timentibus eum.} qui scilicet poenitentia ducti, & ad fidem & poenitentiam conuertuntur, nam qui obstinati sunt, incredulitatis vitio clauerunt sibi ianuam pietatis. T H E O P H. Vel per hoc innuit, quod timentes misericordiam consequentur in generatione ista, idest in praesenti saeculo, & futuram, idest in saeculo futuro. In hoc saeculo centuplum accipientes, in illo

Dei genitrix recordata dicebat: { Sicut locutus est ad patres nostros Abraham, & semini eius in secula. } Nam & Abrahæ dictum est: Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis federe sempiterno, ut sim Deus tuus & semenis tui post te. B E D A: Semen autem dicit A autem sanctus Euāngelista præmittendum putauit, quod plurimi infantem patris nomine Zachariam appellandum putarunt, vt aduertas matri non nomen alicuius displicuisse de genere, sed id sancto infusum spiritu, quod ab Angelo ante Zacharia fuerat pronuntiatum. Et quidem ille mutus intimare vocabulum filij ne-

non tam carne progenitos, quam fidei eius vestigia securos, quibus aduentus Salvatoris in secula promissus est. G L O. Quia ipsa promissio hereditatis nullo fine claudetur, & usque in finem seculi y Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam. z Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam nomine. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem scripsit dicens: Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertum est autem illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. quit vxori: sed per prophetiam Elisabeth dicit, quod non didicerat a marito. unde sequitur: {Et respmater eius dixit: Nequa. sed vo. Iohannes.} Nec miteris, si nomine mulier quod non audiuit asseruit, quodam spci: iuris ei. Sanctus

Dominus misericordiam suam
cum illa, & congratulabatur ei.
a Et factum est, in die octauo
venerut circumcidere puerum,
b Et factus est timor su-
per omnes vicinos eorum, &
super omnia montana Iudeæ
litteræ.

& vocabant eum nomine patris
Iosephi. Eccl. 61.

pariendi tempus im-
pleret. vnde dicitur :
¶ Manit autem Maria
cum illa quasi mensi-
bus tribus 3 THEO-

sui Zachariam. Et respodens ma-
ter eius dixit : Nequaquam, sed
vocabitur Ioannes. Et dixerunt
ad illam : Quia nemo est in co-

hac : & poluerunt omnes, qui
audierant in corde suo dicen-
tes : Quis putas puer iste erit?
Etenim manus Domini erat

itum. Et bene sequitur
¶ Et dix. ad il. quia ne-
est in cog. tua, qui vo-
hoc nomine.} vt in-
telligas nomen non

gnatione tua, qui vocetur hoc
enim mentis con-
ceptionis præcursoris, venit Angelus ad Mariam, quæ mansit
cum Elisabeth mensibus tribus, & sic nouem menses impletur.

A M B R O S I V S. Non autem sola familiaritas est causa, quod diu mansit, sed etiam tanti vatis profectus. nam si primo ingressu tantus profectus exitit, ut ad salutationem Mariæ exultaret infans in utero, repleretur Spiritus sancto mater infantis, **C** **O R I G.** Zacharias quidem interpretatur memor Dei: Ioannes significat demonstratum, ceterum & absens memoria &

quantum putamus viu tanti temporis iuncte Mariae addidisse presentiam? Bene ergo inducitur exhibuisse officium, & mysticum numerum custodisse. B E D A. Anima enim casta qua spiritualis verbi desiderium concipit, necesse est ut alta celestis exercitus iuxta subeat, & quasi trium mensium dies ibidem demorata, autem lignacum demonstraret, ceterum ex absentis memoria & praesentis demonstratio est. Debebat autem Ioannes non memoriari Dei, vt absentes exprimere: immo dixit demonstrare praesentem dicens: Ecce Agnus Dei. C H R Y. Quinetiam hoc nomen Ioannes gratia Dei interpretatur. Quod ergo gratia diuinæ

Citius fugi tabescat , et quam trahit inuenit illa istud ad suum delectandum , fidei & spei & charitatis luce radietur , perfuerare non desistat . **T H E O P H I L A .** Quando vero Elisabeth paritura erat virgo recessit . vnde sequitur : {Et reuersa est in domum suam} feliciter propter multititudinem quae ad partum congregari debebat . inconueniens autem erat in talibus virginem esse presentem . **G R A E C V S :** Mos enim est virginibus cedere , quotiens prægnans parit . Ut autem propriam applicuit domum , alio quidem nullatenus abiit . ibi vero manebat vterius donec adesse partus horam cognouit , ibique Ioseph dubitans ab Angelis edocetur . fauente non natura Elisabeth hunc filium cepit , beneficij memoria in nomine pueri conscriperunt . **T H E O .** Quia vero cum muliere circa hoc nomen pueri pater mutus concordauit . Sequitur : {Et mirati sunt vuiuersi .} Nemo nam huius nominis erat in cognitione eorum ut aliquis diceret , quod antea hoc ambo cogitassent . **G R E G .** Nazanenus : Editus ergo Ioannes Zachariæ soluit silentium . vnde sequitur : {Apertum est autem illico os eius , & lingua eius .} Absurdum nam erat ut cum vox verbi progressa fuisset , pater maneret elinguisti . **A M B R O .** Merito etiam continuo resoluta est lingua eius , quia quam vinxerat incredulitas soluit finitudo .

A M B R O S I V S. Si diligenter aduertas plenitudinis verbum, nusquam inuenies possum, nisi in generatione iustorum. unde & nunc dicitur: { Elisabeth autem impletum est tempus pariendo. } Plenitudinem enim habet iusta vita, inanis autem fons invenitur. **C H R Y S O S T O M I V S.** Lascivis au-

Funt dies impiorum. C H R Y S O S T O M V S . Iccirco au-
tem Deus Elisabeth partum retardauit, vt gaudium augeretur &
famosiorem faceret mulierem. vnde sequitur: { Et audierunt vici-
ni & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam
suam cum illa, & congratulabantur ei. } Nam qui sterilitatem eius
cognouerant, testes diuinæ gratiæ sunt effecti. Nemo autem viso
infante cum silentio discedebat: sed Deum qui illum ex insperato
concesserat collaudabat. A M B R O . Habet enim Sanctorum
ædito latitudinem plurimorum, quoniam commune est bonum.
Iustitia enim communis est virtus: & ideo in ortu iusti future
vitæ insigne præmittitur, & gratia secutur: virtutis exultatione vi-
cinorum præfigurante signatur.

Iequitur, Currunt prophetizat. sequitur enim. { Et loquebene-
Deum. } B E D A : Allegorice autem Ioannis celebrata nativitas,
gratia noui testamenti est inchoata, cui vicini & cognati no-
men patris quam Ioannis imponere malleant, quia Iudæi qui le-
gis obseruatione quasi affinitate iuncti erant, magis iustitiam quæ
ex lege est sectari, q̄ fidei gratiam suscipere cupiebāt. sed Ioannis,
hoc est gratia Dei vocabulum, mater verbis, pater literis nuntiare
satagunt, quia & lex ipsa Psalmique & Prophetæ apertis senten-
tiarum vocibus gratiam Christi prædicant, & Sacerdotium illud
vetus figurans ceremoniarum ac sacrificiorum vmbbris eidem te-
stimonium perhibet. Pulchræque Zacharias.8.die prolis ædite
Eloquitur, quia per Domini resurrectionem quæ octaua die, hoc

a q C H R Y . Circumcisio nis norma primo tradita est Abrahæ in signum distinctionis , ut genus Patriarchæ impermitem stum conseruetur , & sic promissa bona consequi valeant . Vbi autem pædi con-

fummatu negotium, appositum signum de medio tollitur. sic igit & per Christum circuncisione cessante baptismus succedit, sed ante Ioannem circucidi decebat. vnde dicitur: {Et fac est in die oct. veue. circu. puerum. } Dixerat n. Dñs. Infans. 8. dierum circucidatur in vobis. Hanc autem temporis mensuram a diuina clementia constitutam autumo duplice de causa: primo' quidem vt in tenebria etate laevius patiatur dolorem sectionis carnis. Secundo vt ex ipsis operibus moneamur, quoniam hoc agebatur in signo. tener. n. puer minime discernit, quæ circa ipsum hunc. Post circucisionem autem nomen imponebatur. vnde sequitur. {Et vo. eum no. pa. sui Zachariam. } Hoc autem ideo siebat, quia prius oportet sumere signaculum Domini, & postea nomen humanum, vel quia nullus nisi prius abiciat carnalia, quod significat circucisio, dignus est, quod in libro vita nomen eius scribatur. A M B R O. Mirer. ita & cum locutus est. vnde df: {Et fa. est ti. super oes vici. eo. & tu. oia mon. iu. diuul. om. ver. hac. } vt propter haec duo, magnu ali quid circa natum pueru vniuersi existimat. haec autem oia dispensatiue siebant, vt q. testis esse Christi debebat, existeret fide dignus. vnde sequitur: {Et posue. oes qui audie. in corde suo di. Quis puer iste erit? B E D A. Præcurrentia. n. signa præbent iter p- cursori veritatis & futurus propheta pmisit cõmenda auspicis. vñ sequit: {Etenim ma. Do. er. cu il. } GLO. Prodigia. n. Deus in illo peragebat quæ non faciebat Ioannes, sed dextera diuina. G R A E C. Mystice autem tempore diuinæ resurrectionis pdicata gratia Christi, salubris timor non solum Iudeorum, quia erant vicini, vel situ loci, vel scïentia legis, sed etiam exterarum gentium corda concutit, nec tñ montana Iudeæ, sed omnia mundani regni mundanæq; sapientiæ culmina Christi fama transcedit.

SECUNDUM LVCA M

C A M B R O. Bonus Deus, & facilis indulgeret peccatis, non solum ablata restituit, sed etiam insperata concedit. Nemo ergo diffidat, nemo veterum confusis delictorum præmia diuina despet. Nouis Deus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum. Ille liquidem dudum mutus prophetizat, vnde dicitur. {Et Zach. pa. cuius reple. Et Spiritus sancto.}

C H R Y. Scilicet operatione sancti Spiritus, ne quocumque modo gratiam Spiritus sancti natus, sed ad plenum, & fulgebat in eo Propheticorum donum, vnde sequitur. {Et prophetauit.}

H o m . 10. **O R I G.** Plenus autem Spiritu sancto, qui a seculo sunt Prophetae eius.

G **F** Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui odetunt nos.

ne, quod manifeste de verbis illius probatur, in quibus quid def-

fent, & quasi iam verarentur in mundo loquuntur de Ioanne, &

primo de Salvatore dicens: {Benedictus deus, qui visi & feci redem, plebis sue.} **C H R Y.** Dum Deum benediceret Zacharias, visitationem dicit, scilicet ab eo erga populum suum, sive materialies Israëlitæ, quis vel acciperet, venit, ad oues que pereant domus Israël, sive spirituales, i. fideles qui digni fuerint hac visitatione, efficaciter erga se diuinam prouisionem facientes: **B E D A.** Visitavit autem dominus plebem suam quasi longa infirmitate ta bescentem, & quasi venditam sub peccato vniuersi filii sui sanguine redemit. Quod quia Zacharias proxime faciendum cogoverat, propheticō more quasi iam factū narrat. Dicit autem: {Plebeum suum,} non quia veniens suam inuenit, sed quia visitando suā fecit.

O T H E O P H. Videbat Deus dormire peccata multa resipiens, sed in nouissimis incarnatus temporibus excitatus est, & contrivit depones qui nos oderant, vnde dicitur: {Et erex cor. fano, & do, da, pue, sui.} **O R I G.** Quia de semine David secundum carnem natus est Christus, vnde dicitur: {Cornu salutis nobis in domo David,} sicut & alibi dicitur: {Vinea facta est in cornu,} in Iesu Christo. **C H R Y.** Cornu autem nominat potestatem, gloriam & famam. Metaphorice a brutis animalibus illud accipiens, quibus loco munimini & gloria cornu, Deus dedit. **B E D A.** Cornu etiam salutis regnum Salvatoris Christi vocatur. Offa siquidem omnia carne involuta sunt. Cornu excedit carnem & ideo cornu salutis regnum Christi vocatur, quo mundus & carnis gaudia superantur, in cunctis figuram David & Salomon cornu olei sunt in regni gloriam conseruantur.

C H R Y S T O M V S. Glorificata Zacharias Dominum, quia fecit nos sibi seruire cum plena fiducia non carnaliter vi Iudei in sanguine victimari, sed spiritualiter in bonis operibus. Et hoc est quod dicit: {In sanctitate & iustitia.} Et enim sanctitas apta circa Deum existit. Iustitia vero quia est circa homines: pura quid aliquis reuerenter exequatur diuina, & quo ad homines laudabiliter conueretur. Dicit autem, non coram hominibus, vt hypocritæ volentes hominibus placere sed coram Deo, sicut hi quo raro commendatio non est ab hominibus, sed a Deo, & hoc non semel aut tempus, sed singulis diebus & quidam vixerint, vnde dicit: {Omnibus diebus nostris.} **B E D A.** Cum primo breuiter præmisisset: Erexit cornu salutis nobis, continuo explanans quid dixerit, subdit: {Salutem ex inimicis nostris,} quasi dicat, erexit nobis cornu, i. erexit nobis salutem ex inimicis Dei. Et de manu omnium qui oderunt nos. **O R I G.** Non autem putemus nunc de corporalibus inimicis dici, sed de spiritu aliis. Venit enim dominus Iesu fortis in prælio destruere inimicos nostros, vt nos de eorum infidis & tentationibus liberos faceret.

K **A M B R O S I V S.** Pulchre cum de Domino prophetaret, ad Prophetam sua verba conuerit, vt hoc quoque beneficium esse Domini designaret, ne cum publica numeraret, sive quasi ingratus tacuisse videretur. vnde dicitur. {Et tu puer Propheta altissimi vocaberis.} **O R I G E N.** Ideo reor Zachariam finaliter vt loqueretur ac puerum, quia scribat eum post Paulum in errore moraturum, nec se eius posse habere pre sentiam. **A M B R O.** Sed fortasse aliqui quasi irrationabilem mentis excessum putent, qd dierum infantem alloquitur. Verum si temus superiora, intelligimus pfectio, qd ponit vocem patris natus audire, qd Maria salutatione anteq[ue] nascere audiuit. scribar pphera ait, qd aures prophetæ, qd ipsi Dei non corporis state referant, hebet intelligi de sensu, qd exultati habeat affectu. **B E D A.** Nisi forte putandas est Zacharias propter eos qui aderat potius instruendo futura

sanguinem crucis sue, sive super terram sue in celis. **T H E O.** Christi etiam gratia se vique ad illos extendit, qui mortui exticunt, quia per eum refugemus non solum nos, sed & qui fuerunt ante mortui. Fecit & misericordiam cum patribus nostris, secundum quod corum spem & desiderium impliebat. vnde sequitur:

{Et memoriam testamenti sui sancti illius scilicet, de quo dicit: Benedicens benedicat tibi, & multiplicabo te. Multiplicatus est enim Abraham in omnibus gentibus per imitationem fidei eius adoptatis in filios, sed etiam paries videntes filios suis, talia beneficia recipiunt & gaudent & recipiunt misericordiam in se ipsa, vnde sequitur: {Iusserandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum datum est.}}

H **E** **I** In sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.

K Et tu puer Propheta altissimi vocaberis, præcis enim a facie faciem Domini parare vias eius. vnde sequitur: {Iusserandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum datum est.}

H **C H R Y S O.** Quia exortum nobis cornu salutis ex domo David dixerat, ostendit quod per ipsum & gloriam participium & dispensia inimici vitium, vnde dicit: {Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberari seruamus illi.} Duo praecesse non facile reperiunt aliquis sele comitantis, plures enim evitare pericula: fed vita gloriola priuantur, sive sceleris patratores, qui de carceri ex indulgentia Regia absoluuntur, econtra gaudent Angelos gloria: sed ob hanc periclitari coguntur, sicut milites bellicos vita inclitam amplectentes securitate multo caruerunt. Sed hec cornu & saluat & glorificat, salutem quidem eiropis a manibus hostium, non leviter sed mirifice, vt non sit ultra timendum. Et hoc est quod dicit: {Vt sine timore.} **O R I G.** Vel alter, crebro de hostium manu aliqui liberantur: sed non absque timore. Cum enim iugis & discrimen ante præcesserint, & sic de inimicorum manu quis eratur, liberatus est quidem, sed non sine timore: ideo dixit, quod Christi adventus fine timore non a manibus hostium eripi fecit. Non enim eorum infidus sensimus, sed repente ab eis nos segregans eduxit ad fortis proprie manuem.

I **C H R Y S T O M V S.** Glorificata Zacharias Dominum, quia fecit nos sibi seruire cum plena fiducia non carnaliter vi Iudei in sanguine victimari, sed spiritualiter in bonis operibus.

E **T H E O.** Quod de domo David Christus nasceretur: Missiones mentionem facit: {Etu Bethlehemi terra Iuda nequaquam minima es, te enim exierit Dux, qui regat populum meum Israel. Sed & omnes prophetæ de incarnatione dixerunt. Et ideo dicitur: {Sicut loci est per sonum Prophætæ.}} **G R E.** Per quod innuit Deum per illos esse locutum, & non esse humanum quod dixerunt. **B E D A.** Dicit autem: {Qui a seculo fuit,} quia tota veteris testamenti scriptura prophetæ de Christo processit: nam & ipse pater Adam & ceteri patrum, factis suis dispensationi testimonium reddunt.

K **B E D A.** Cum primo breuiter præmisisset: Erexit cornu salutis nobis, continuo explanans quid dixerit, subdit: {Salutem ex inimicis nostris,} quasi dicat, erexit nobis cornu, i. erexit nobis salutem ex inimicis Dei. Non est de manu omnium qui oderunt nos. **O R I G.** Non autem putemus nunc de corporalibus inimicis dici, sed de spiritu aliis. Venit enim dominus Iesu fortis in prælio destruere inimicos nostros, vt nos de eorum infidis & tentationibus liberos faceret.

K **A M B R O S I V S.** Pulchre cum de Domino prophetaret, ad Prophetam sua verba conuerit, vt hoc quoque beneficium esse Domini designaret, ne cum publica numeraret, sive quasi ingratus tacuisse videretur. vnde dicitur. {Et tu puer Propheta altissimi vocaberis.} **O R I G E N.** Ideo reor Zachariam finaliter vt loqueretur ac puerum, quia scribat eum post Paulum in errore moraturum, nec se eius posse habere pre sentiam. **A M B R O.** Sed fortasse aliqui quasi irrationabilem mentis excessum putent, qd dierum infantem alloquitur. Verum si temus superiora, intelligimus pfectio, qd ponit vocem patris natus audire, qd Maria salutatione anteq[ue] nascere audiuit. scribar pphera ait, qd aures prophetæ, qd ipsi Dei non corporis state referant, hebet intelligi de sensu, qd exultati habeat affectu. **B E D A.** Nisi forte putandas est Zacharias propter eos qui aderat potius instruendo futura

CAPUT II.

149

sempre crescebat spiritus in eo, semper voluntas eius ad meliora, se tendens habebat profectus suos, & mens diuinus aliquid contemplabatur. Exercebat le memoriam, vt plura in thesauro suo recordaret. Addit autem: {Et confortabatur.} Infirma, nec humana natura. Legimus enim: Caro autem infirma. Confortanda est itaque spiritu, spiritus enim promptus est. Multi confortantur carne, athleta autem Dei spiritu robordans est, vi sapientiam carnis elidat. vnde recessit, fugiens tumultum virtutum propriæ frequetiam. Sequitur enim: {Et erat in deserto.} vbi purior aer est, celum aperius, & familiarius Deus, vt quia nondum baptizatus & predicationis tèpus aduenierat, vacaret Bethlehem, eo quod esset de Angelis conuertare, appellare, & dominum, & illum audire dicentem: Ecce adsum. **T H E O P H.** Venerabatur in desertis, vt extra multorum malitiam nutritur, & vt nemine veretur arguere. Si enim fuisset in mundo, forte fuisset amicitia & conuersione hominum depravari, simul etiam, vt esset fide dignus, qui predictatur erat Christum. Occultabatur autem in desertis, donec placuit Deo ipsum Iraeliticò populo demonstrare, vnde sequitur: {Vtque ad diem ostensionis sua ad Israēl.}

B **O** Puer autem crescebat & confortabatur spiritu, & erat in desertis, vque ad diem ostensionis sua ad Israēl.

C **A P T III.** **A** Et cum esset autem in diebus illis. Exiit edictum a Cæsare Augusto, vt decristeretur vniuersus orbis. Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes vt præsteretur singuli in suam ciuitatem.

B Ascendit autem & Ioseph a Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudeam ciuitatem David, quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de auditum munera, & venientis sapientie ad cor viam preparata.

C **T H E O P H.** Qualiter præcursor viam Domini preparauit exponit subdentes: {Ad scientiam salutis plei.} Salutem Iesu est, autem plebi scientia salutis, i. Christi Ioanne, qui testimoniū perhibebat de Christo. **B E D A.** Quasi Iesu, Saluatoris nomen exponeat, & diligenter commendare desiderans, salutis mentionem frequentat, sed ne temporalem salutem promitti putares subdit: {In remissionem peccatorum eorum.} **T H E O P H.** Non enim alter cognitus est, Deus, nisi plebi peccata dimisit. Dei enim est peccata dimittere. **B E D A.** Vrum Iudei non Christum suscipere, sed Antichristum malunt exceptare, quia non intus a peccati dominio sed foris ab humanæ servitudo ingo cupiunt liberari.

M **T H E O P H.** Quia Deus peccata nobis dimisit, non propter opera nostra sed propter misericordiam suam, ideo conuenient addit: {Per viæ misericordiam.} **D** **E** **I** **C H R Y.** Quam quidem misericordiam non ipsius inquirerent inuenient, sed defuper nobis Deus aperuit, vnde sequitur: {In quibus misericordia operibus: Vtlibit nos,} assumptus carne: {Oriens ex alto.} **G R A C V S.** In aliis permanens, tñ in terrenis præfensus, non diuisionem patens, neq[ue] circucripionem, quod intellectus nostrarum comprehendere non potest, nec vila serie verborum exprimere.

N **B E D A.** Recte Christus oriens vocatur, quia nobis ortum vere lucis aperuit, vnde sequitur: {Illuminare his qui in tenebris & in umbras sedent.} **C H R Y.** Tenebras hic appellat non materialies, sed errore & a fide distiantiam. **B A S I.** Tenebra enim erat plebs gentilis, quæ idolorum cultu grauabatur, donec lux orta dispersit caliginem & splendorum veritatem expandit. **G R E.** **4.** **M** **V** **R** **B.** Vrum vero mortis oblitio mens accipitur. Sicut enim mors hoc quod interficit agit, vt non sit in vita ita oblitio, hoc quod intercipit agit, vt non sit in memoria. vnde Iudeorum populus qui Dei oblitus fuerat, dicitur in vmbra mortis sedere. Vnde etiam mortis mors carnis accipitur, quia sicut vera mors est qua anima separatur a Deo, ita vmbra mortis est qua caro separatur ab anima, vnde voce martyrum dicitur: Operuit nos vmbra mortis. Per vmbra etiam mortis imitatio diaboloi qui mors in Apocalypsi dicitur defingatur, quia sicut vmbra tertia qualiter corporis dicitur, ita actiones iniquorum de specie imitationis eius exprimitur. **C H R Y.** Recte autem dicit: {Sedent non enim ambulabamus in tenebris, sed fedebamus.} **T H E O.** Non soli autem oriens Dominus his qui in tenebris sedent illuminat, sed aliquid amplius facit, vnde sequitur: {Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.} **Q** Via pacis est via iustitiae, atque de scripta, vnde sequitur: {Quod ideo factum est, vt Dominus alibi conceptus, alibi natus, insidiantis Herodis furorem facilius evaderet, vnde sequitur: {Ascendit autem & Ioseph a Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudeam.} **C H R Y S T O M V S.** Dominus autem dirigente Augustus hoc edictum censuit, vt universi præsentiæ famuletur, nam hoc edictum matrem attraherat in patriam, quam Propheta prædixerant, scilicet in Bethlehem Iudeæ, vnde dicit: {Ciuitatem David quæ vocatur Bethlehem.} **G R A C V S.** Ideo autem addidit ciuitatem David, vt promissionem factam David a Deo ex fructu ventris eius Rex perpetuus adueniret, et compleat annunciareret, vnde sequitur: {Eo quod est de domo & familia David.} Per hoc autem, quod Ioseph erat de cognatione David, cōtentus fuit Euangelista ipsam quoq[ue] virginem de cognatione David p̄missare, cum lex iusta p̄cipere, coniugales copulas ex eadem Caten. Aur. S. Tho. 54 progenie